

Čtrnáctideník o Evropské unii z české perspektivy

V tomto vydání najdete

Co může Evropa očekávat od nového amerického prezidenta
Výsledky pekingského summitu ASEM
Evropská unie formálně obnovila diplomatické styky s Kubou
EU a pokusy o zákaz kouření na veřejných místech
Předsednictví 2009: Sarkozyho ambice a spor o české předsednictví

Mini-analýzy

Co může Evropa očekávat od nového amerického prezidenta

Katarína Lokšová, Sylvie Milerová

Vítězem včerejších voleb na post amerického prezidenta se podle očekávání stal demokratický kandidát Barack Obama. Jeho zvolení nejmocnějším mužem planety vyvolává mnohé otázky na obou stranách Atlantiku. Co to znamená pro nás, Evropany? Čeká i nás tolik diskutovaná změna?

Podle Obamova článku Renewing American Leadership uveřejněného v prestižním Foreign Affairs, se musí Amerika soustředit na obnovu starých aliancí a zesílit spolupráci s Evropou. Obama se chce navrátit do časů v Evropě respektovaných prezidentů jako Truman, Kennedy či Eisenhower a sjednotit tak evropskou podporu v mezinárodních otázkách, k čemuž má na starém kontinentě výhodnou startovací pozici. Obama odsuzuje Bushovu administrativu dělení Evropy na „ty, kteří jsou s námi a ty, kteří ne.“ Společně se svým viceprezidentem chce podporovat rozšiřování Evropské unie i o Turecko, v čemž oba vidí účinný nástroj prosazování demokracie a lidských práv na Blízkém východě.

Pro odpůrce radaru v Brdech, kteří věřili v odlišnost Obamova přístupu však platí, že v této sféře zůstává vše při starém. Bílý dům bude i nadále prosazovat budování protiraketového systému v Evropě, oficiálním důvodem je i nadále Írán. Svou (ne)spokojnost s novým obsazením ve Washingtonu budou možná moci vyjádřit i čeští občané. Podle některých názorů by se totiž první evropská návštěva nového amerického prezidenta měla uskutečnit právě v Praze, v rámci rotujícího předsednictví Evropské unie.

Výsledky pekingského summitu ASEM

Vladimír Beroun, Alena Falathová

Ve dnech 24. – 25. října 2008 se v Pekingu uskutečnil 7. summit ASEM, na kterém se sešli přední političtí představitelé 43 zemí Evropské unie a Asie. V době světové finanční krize se hlavním

tématem jednání stala otázka společného postupu při hledání nového uspořádání mezinárodního finančního systému. Dále se summit věnoval otázce boje s klimatickými změnami, světovým bezpečnostním hrozbám a společné sociální a kulturní výměně.

Při jednání o řešení současné finanční krize sehrál dominantní roli předseda Evropské rady Nicolas Sarkozy, který prohlásil, že Evropa potřebuje Asii - její růst, inteligenci, kreativitu a Asie potřebuje Evropu - její technologie, know-how a stabilitu. Proto je nutné najít společný postup při nadcházejícím celosvětovém ekonomickém summitu ve Washingtonu. Zejména pak zdůraznil nutnost rozvinout společnou odpověď na problémy finančního a monetárního systému. Zájem o spolupráci obou kontinentů na překonání finanční krize potvrdil i čínský premiér Wen Jiabao. Státy však nenabídlly žádné konkrétní postupy, které by chtěly na washingtonském summitu prosadit.

Předseda Evropské komise José Manuel Barroso zdůraznil, že současná finanční krize nesmí být využita jako důvod pro odložení závazků v boji proti klimatickým změnám. Závěrečná deklarace o udržitelném rozvoji částečně potvrdila tento směr, jelikož uznala důležitost boje proti klimatickým změnám, zejména snižování emisí skleníkových plynů na principu sdílené odpovědnosti. Deklaraci však nelze považovat za nijak zásadní krok. Stále zůstává nevyřešena situace rozvojových zemí, které se odmítají ke společnému plánu připojit.

Českou republiku na summitu reprezentoval vicepremiér Alexandr Vondra, který ostře kritizoval barmskou juntou a vyzval k propuštění vůdkyně barmské opozice a nositelky Nobelovy ceny míru Aun Schan Su Ťij. Vicepremiér se rovněž setkal s čínským ministrem zahraničí Yang Jiechim, kterého ujistil, že ČR respektuje politiku jedné Číny, jíž je Tibet integrální součástí. V kontrastu s tvrdou kritikou barmské junty během summitu je tento postoj pana vicepremiéra zklamáním, a to především s ohledem na hlavní linii české zahraniční politiky, která si zakládá na boji za lidská práva. Alexandr Vondra se také setkal s německou kancléřkou Angelou Merkel, která při této příležitosti potvrdila, že euroskupina nadále zůstane pouze neformálním uskupením.

Evropská unie formálně obnovila diplomatické styky s Kubou

Jana Drlíková, Jana Srpová

Evropský komisař pro rozvojovou a humanitární pomoc Louis Michel a kubánský ministr zahraničí Filipe Perez Roque podepsali v Havaně deklaraci o spolupráci. Finanční pomoc ve výši 2 milionů eur by měla směřovat hlavně na odstranění následků hurikánů, které nedávno zasáhly Kubu. EU se přitom zavázala nezasahovat do vnitřních záležitostí Kuby. Podle komisaře Louise Michela výměnou kubánští představitelé souhlasili s obnovením jednání, ve kterém „nic nebude tabu“. Evropští politici tak doufají, že tento krok povede k uvolnění vzájemných vztahů a přiměje Raúla Castra, který v únoru vystřídal svého bratra v čele Kuby, k demokratickým krokům. Styky s Kubou byly přerušeny od roku 2003 kvůli masovému zatýkání odpůrců Castrova režimu.

Česká republika se dlouhodobě angažuje v otázce dodržování lidských práv na Kubě. Český ministr zahraničí Karel Schwarzenberg se také účastnil prvního setkání EU se zástupci Kuby 16. října tohoto roku. Tehdy dokonce francouzský ministr zahraničí předložil svému kubánskému protějšku seznam politických vězňů s prohlášením, že EU požaduje jejich okamžité propuštění. Již zde začala politika otevírání se Kubě, která podle EU má přimět režim k demokratizaci. Česká republika byla k takovému stanovisku celou dobu zdrženlivá, původně byla i proti obnovení diplomatických styků. Nakonec se však podvolila pod podmínkou, že dojde ke každoročnímu zhodnocení situace. To nejbližší má proběhnout právě za českého předsednictví.

Je těžké odhadnout, zda bude mít nová strategie účinek. EU může výměnou za humanitární pomoc přimět kubánské představitelé, aby více dodržovali lidská práva. Na druhou stranu je možné, že se nabídne jiný "sponzor", který nebude mít žádné požadavky. Kupříkladu venezuelský prezident Hugo Chávez v minulosti často pomáhal zmírajícímu Castrovu režimu dodávkami ropy. Evropa však není jediná, která si začala uvědomovat neefektivnost sankcí uvalených na kubánský

režim. Dne 29. října přijalo Valné shromáždění OSN rezoluci, která se také postavila za ukončení sankcí. Pro přijetí rezoluce bylo 185 států, proti se vyslovily pouze 3 (Izrael, Palau a USA).

EU a pokusy o zákaz kouření na veřejných místech

Petr Hajný, Michal Vít

Koncem října se na půdě Komise začalo jednat o regulaci kouření na pracovištích. Návrh, který vychází z koncepce „Veřejné zdraví“, předložil komisař Vladimír Špidla. Dle jeho slov je nutné chránit zdraví pracovníků, pasivních kuřáků – proto jsou do návrhu začleněny také např. kavárny a bary, kde jsou zaměstnanci logicky nejvíce ohroženi. V EU zemře na následky pasivního kouření každoročně asi 80 000 osob. Špidlův návrh usiluje o sladění norem v rámci celé EU. V tuto chvíli se ale nejedná o konečnou podobu textu – Komise o něm bude dále jednat se zástupci odborů a podnikatelů. Je tedy nepravděpodobné, že by byl text připraven ještě v tomto funkčním období.

Podle Eurobarometru bylo v roce 2006 v zemích EU proti kouření na veřejných místech 77 % respondentů (nejvíce pak v Irsku, Itálii, Slovinsku). Nejmenší podporu restrikcím vůči kuřákům vyjadřovala veřejnost v ČR, Rakousku, Dánsku a Nizozemí. V České republice, která v této problematice obecně patří mezi nejliberálnější státy v celé EU, panuje mezi poslanci i veřejností nejasný postoj vůči regulaci kouření v hospodách a barech. Ale nejen zde se návrhy na zákaz kouření nesetkávají s pozitivním ohlasem. Jako příklad uveďme rozhodnutí německého Ústavního soudu, který označil zákaz ve dvou spolkových zemích jako protiústavní.

V české poslanecké sněmovně téměř dva roky leží novela protikuřáckého zákona. Někteří poslanci se chtějí pokusit prosadit změnu v souladu se Špidlovou představou o úplném zákazu kouření v restauracích a barech na nejbližší schůzi. Podle poslance Borise Štastného se jako nejvíce pravděpodobné jeví postupné zpřísnování protikuřáckých pravidel, čímž by se Česká republika přiblížila představě komisaře Špidly.

Komentované zprávy

Nová evropská komisařka pro zahraniční obchod

Dne 22. října byla na pozici komisařky jmenována Catherine Margaret Ashton - dosavadní předsedkyně klubu Labour party ve Sněmovně lordů – a stala se tak první ženou v tomto úřadě. Nahradila Petera Mandelsona, který nečekaně na svou funkci rezignoval a stal se ministrem v britské vládě. Jmenování C. Ashton provázely pochyby o její kvalifikaci, zejména o jejích nedostatečných zkušenostech z mezinárodního obchodu. N. Farage, britský poslanec konstatoval: „Teď není čas na nováčky, potřebujeme zkušené střelce“.

C. Ashton však svou profesionalitu prokázala během svého tříhodinového vystoupení v Evropském parlamentu, kde odpovídala na dotazy europoslanců. Zdůraznila svůj proevropský postoj a snahu o obnovení jednání a dosažení dohody o světovém obchodě. Komisařka je také odhodlána zlepšit vztahy EU s rozvojovými zeměmi. Její stanoviska odrážejí návrhy řešení finanční krize proklamované britským premiérem G. Brownem. Zůstává však faktem, že mandát komisařce regulérně končí v říjnu 2009, proto pro splnění svých cílů nemá mnoho času. Více

Evropský parlament udílí Sacharovovu cenu za svobodné myšlení

Čínský disident Hu Jia – od letošního dubna vězněný za podněcování svržení státní moci – byl vyhlášen vítězem Sacharovovy ceny za zásluhy v boji o lidská práva či o demokracii. Hu Jia se zasazuje o osvětu o viru HIV a AIDS, zaznamenával případy zastrásování a zatýkání ostatních aktivistů a požaduje veřejné prošetření masakru na náměstí Nebeského klidu v roce 1989.

Peking silně agitoval již před vyhlášením pro stažení Hu Jia z nominace. Následné udělení ceny odsoudil na říjnovém euroasijském summitu jako hrubé zasahování do domácích otázek Číny, které může poškodit vzájemné vztahy. Předseda Evropského parlamentu H. G. Pottering v reakci

na to řekl: „Udělením Sacharovovy ceny Chu Jiaovi vyjadřuje Evropský parlament odhodlanou podporu čínským aktivistům za lidská práva v jejich každodenním boji o svobodu“. CH. Tannock, politický mluvčí konzervativců v EP, zdůraznil, že „evropští poslanci tak chtěli poukázat na autoritativní a represivní charakter komunistické vlády v Číně“. Cena, která je spojena s odměnou 50,000 eur bude slavnostně předána ve Štrasburku 17. prosince 2008. Více

Tipy na publikace

Centre for European Reform

Dopady finanční krize na politiku a ekonomiku v jejich jednotlivých aspektech se zabývá policy brief „Beyond banking: What the financial crisis means for the EU“. Věnuje se budoucnosti eura, finančním regulacím, ekonomickým reformám a dalším souvisejícím tématům. Krize podle autorů přináší nejen odhalení slabosti EU a USA, ale také praktické podněty pro reformy nebo řešení problému v podobě stále více autoritářského Ruska.

Centre for European Policy Studies

Studie „The Changing Dynamics of Security in an Enlarged European Union“ představuje souhrn výsledků výzkumu, který probíhá už od roku 2004 s cílem zodpovědět otázku "V jakém rozsahu změnila evoluce mezinárodního kontextu dynamiku svobody a bezpečnosti v evropském prostoru?". Studie hodnotí, jaký vliv může mít pocit bezpečnosti a ohrožení na politické hodnoty a cíle a jakým způsobem je transformuje.

Stiftung Wissenschaft und Politik

Evropská unie potřebuje po odmítnutí Lisabonské smlouvy a stále se prohlubujících rozdílech mezi novými a starými členy novou strategii, kterou nabízí studie: „EU Foreign Policy Perspectives. A Call for the Revival of the Weimar Triangle“. Může jí být bližší kooperace Weimarského trojúhelníku?

Europeum

Publikace „Views on American Foreign Policy - The Atlanticism of Political Parties in Central and Eastern Europe“ se zabývá politickými stranami v Bulharsku, České republice, Maďarsku, Polsku, Rumunsku a Slovensku a jejich názory na americkou zahraniční politiku. Především česká zahraniční politika se musí vyprádat s pozicí "sezení na dvou židlích" – její podpora americké zahraniční politiky je nekompatibilní se snem o EU jako protipólu USA.

Pozvánky

Seminář: Další rozšiřování EU?

Kdy: 13. listopadu 2008, 17:00 - 18:30

Kde: Eurocentrum Praha, Evropský dům, Jungmannova 24, Praha 1

Pořadatel: Eurocentrum Praha

Host: Vladimír Bartovic - Institut pro evropskou politiku Europeum

Více

Mezinárodní konference: Bezpečnostní strategie pro Evropu: nové priority, nové výzvy

Kdy: 14. listopadu 2008, 9:00 – 19:30

Kde: Hotel Praha, Sušická 20, Praha 6

Pořadatel: Středisko bezpečnostní politiky CESES FSV UK ve spolupráci s dalšími partnery

Hosté: Miloš Balabán - vedoucí CESES FSV UK, Benoît d’Aboville - bývalý velvyslanec Francie v ČR a stálý představitel Francie při NATO, Libor Rouček – český člen EP

Registrace: sbp@fsv.cuni.cz nebo tel.: 224 491 500 (do 10. listopadu 2008)

Více

Konference: Evropa občanů – Evropa voličů: Demokratický deficit EU a role Evropského parlamentu

Kdy: 20. – 21. listopadu 2008

Kde: Novoměstská radnice, Karlovo náměstí 1/23, Praha 2

Pořadatel: Evropské hodnoty o.s. ve spolupráci s dalšími partnery

Hosté: Elmar Brok - německý člen EP, Andrew Duff - britský člen EP, John Palmer - bývalý ředitel a zakladatel European Policy Centre Brusel, Christian Lequesne - Sciences Po Paris

Registrace: conference@europeanvalues.net (do 13. listopadu 2008)

Program

Očekávané události

Nová dohoda o partnerství s Ruskem?

Dne 14. listopadu se v Nice uskuteční summit EU a Ruska. Cílem summitu by mělo být zhodnocení naplnění závěrů vyjednaných v září letošního roku a zejména pak uzavření nové strategické dohody o partnerství. Měla by tak být formálně obnovena jednání, která byla pozastavena v reakci na srpnovou ruskou intervenci v Gruzii. Přestože se na říjnovém summitu EU hlavy členských států nedohodly na přesném termínu, kdy obnoví rozhovory s Ruskem, francouzský ministr zahraničí B. Kouchner již konstatoval, že očekává positivní výsledek nadcházející schůzky v Nice. Česká republika má vůči ruským krokům výhrady. Přesto ministr zahraničí K. Schwarzenberg k otázce budoucích rozhovorů poznamenal: „Jak Západ, tak Východ mají zájem o spolupráci. Těžší hospodářská situace vede k tomu, že se lidé lépe snášejí“.

Mimořádný summit o finanční krizi

Po výzvě k diskusi o „nových základech kapitalismu“ přichází francouzské předsednictví s výzvou uskutečnění mimořádného summitu 7. listopadu v Bruselu. Cílem by mělo být vytvoření společného stanoviska pro summit zemí G20 ve Washingtonu, který je naplánován o týden později. Dominantním tématem jednání bude otázka posílení finanční regulace a zpřísnění přístupu k tzv. daňovým rájům. Do Washingtonu bylo z pozice nadcházející předsednické země EU oficiálně přizváno i Česko - prezident Sarkozy a premiér Topolánek se dohodli, že český zástupce přicestuje do USA v rámci francouzské delegace. Více

Konec kontrol na hranicích Švýcarska a Schengenu

Švýcarsko, které již v roce 2005 schválilo v referendu vstup do schengenského systému, zruší do Vánoc kontroly na svých hranicích v důsledku přijetí smlouvy mezi Belgií, Lucemburskem, Francií a Německem. Kontrola bude ukončená na pozemních hranicích v listopadu, na letištích až v březnu 2009. Tomuto kroku předcházelo získání přístupu k údajům vedených v Schengenském informačním systému a výměna záznamů pro zajištění bezpečnosti. Více

Evropská témata pro rok 2009

Nové prohlášení „Partnerství pro komunikaci o Evropě“ formuluje nový „nástroj“ pro zlepšení komunikace mezi orgány EU a členskými státy - společné komunikační priority EU pro následující rok. Poté, co je v listopadu oficiálně potvrdí Evropský parlament, stanou se tématy pro rok 2009 pravděpodobně energetika a změna klimatu, červnové volby do Evropského parlamentu a 20. výročí demokratických změn ve střední a východní Evropě. S tímto krokem jsou však spojeny jisté obavy – instituce by se společnými prioritami mohly v aktivitách zbytečně duplikovat. Podobně by priority institucí mohly „konkurovat“ tématům předsednického státu EU.

Předsednictví 2009

Mini-analýza: Sarkozyho ambice a spor o české předsednictví

Marián Zachar

Od června je předsedající zemí Rady EU Francie a prezident N. Sarkozy si patřičně užívá neformální post hlavy EU v plné míře. Ve stylu americké video-demokratické předvolební kampaně se prezentuje jako tvůrce gruzínského míru, i když ruský prezident Medveděv již několikrát mír porušil. V době finanční krize se navíc snaží transponovat do pozice „reformátora“ samotného kapitalismu a hlavního iniciátora všech záchranných řešení.

Posledně navrhl ekonomickou vládu eurozóny, která by měla pod jeho vedením zabezpečit efektivní fungování EU. Zprvu se jednalo o pokračování francouzského předsednictví v neformálním seskupení ministrů financí eurozóny, kde ČR neparticipuje, ale díky silné medializaci se návrh z 21. října „rozšířil“ na spekulaci o přebrání českého předsednictví jako takového. V rozporu se smluvním zakotvením rotujících předsednictví (změna je možná jen na základě souhlasu všech členských států) se ho měla ujmout Francie na čele se Sarkozym až do doby, když jej převezme další země eurozóny.

Ve světle výsledků českých krajských a senátních voleb, kde se dominantní stranou stala opoziční ČSSD, se poslední týden začalo polemizovat o proveditelnosti českého předsednictví. Dle Francií odsuzovaného euroskeptika, českého prezidenta Klause, tak občané jasně ohodnotili „nepřímým referendem“ politiku premiéra Topolánka. Po formální abdikaci ministrů z řad poražené ODS se zdálo, že ČR je na pokraji vládní krize a že to bude hrát do karet Sarkozyho „plánu“.

Avšak vláda nutně potřebuje k vládnutí de facto jen většinu v dolní komoře parlamentu, a proto premiér nemá důvod podat demisi (přesto je jeho pozice na čele strany ohrožena). Topolánek, Schwarzenberg a Vondra odmítli vyhlášení o darebácké roli a vyjádřili se, že ČR bez problémů povede EU. Topolánek ostatně slíbil, že do českého předsednictví ratifikuje Lisabonskou smlouvu. Podpořil je dokonce i V. Klaus a označil Sarkozyho za socialistu. Z Bruselu se na českou stranu postavila Angela Merkel a prakticky zablokovala Sarkozyho postup.

I když je ČR technicky a politicky připravená na předsednictví, deníky Le Monde a Le Figaro vyjádřily o budoucí předsednictví obavy. Podpora prakticky nerealizovatelného Sarkozyho plánu se může zdát malá a celá věc spíše médií vyfabulovaná, ale podobné ambiciózní tendence se objevují ve Francii pravidelně. Kromě podpory z vlastní strany se za něj postavili i mnohé významné osobnosti, včetně předsedy evropské zaměstnavatelské asociace BusinessEurope. Na pařížské Sorbonně dokonce někteří profesori uvažují o rychlé smluvní institucionalizaci plánu.

Po schůzce Sarkozyho s Topolánkem 31. října, kdy se za nebývalé pozornosti médií shodli na „plynulém přechodu předsednictví“, zůstávají ale všechny manipulace s předsednictvími již jen spekulacemi. Přesto Sarkozyho egoismus a hyperaktivita pravděpodobně nebudou stát v cestě k prosazení jeho dalších zájmů jinými, neformálními metodami.

Newsletter vyjadřuje názory autorů. Názory vyjádřené v textu nemusí být nutně stanoviskem Asociace pro mezinárodní otázky.

Koordinátorka projektu: Ivana Jemelková Tajemnice: Lenka Ryjáčková Mini-analýzy: Vladimír Beroun, Jana Drlíková, Alena Falathová, Petr Hajný, Katarína Lokšová, Sylvie Milerová, Jana Srpová, Michal Vít Komentované zprávy: Lenka Ryjáčková Tipy na publikace: Miroslava Gajdošová, Jana Srpová Pozvánky: Sylvie Milerová, Lenka Ryjáčková Očekávané události: Miroslava Gajdošová, Lenka Ryjáčková Předsednictví 2009: Marián Zachar Korektury: Lenka Ryjáčková (koordinátorka), Sylvie Milerová, Michal Vít Odborná editace: Ivana Jemelková, Grafický návrh: Side2 Sazba: Josef Vomáčka Kontakt na redakci: newsletter.ep@amo.cz

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) Žitná 27, 110 00 Praha 1 Tel./Fax: +420 224 813 460 E-mail: info@amo.cz / www.amo.cz

© Asociace pro mezinárodní otázky 2008

MODEL, EVROPSKÉ UNIE

podívej se na EU očima účastníka jednání
otestuj své rétorické schopnosti
diskutuj o evropských otázkách se zajímavými hosty
získej možnost účasti na exkurzi do Evropského parlamentu

Jak se přihlásit

Formulář přihlášky a bližší instrukce najdeš na www.studentsummit.cz.

Formulář pošli do 9. prosince 2008 e-mailem na registrace.model.eu@amo.cz.

Model Evropské unie je určen studentům vysokých škol.

Program

Čtyřdenní Pražský studentský summit se uskuteční v březnu 2009 v hotelu Hilton Prague. Připravit se na simulaci Ti pomohou dva víkendové workshopy, které proběhnou v lednu a únoru 2009. Zde si nejen osvojiš potřebné dovednosti, ale rovněž poznáš budoucí kolegy a budeš moci diskutovat se zajímavými hosty o aktuálním evropském dění.